

Anna MADEJ* (UPH Siedlce, Polska)

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Wojsko Polskie na wschodnich rubieżach Rzeczypospolitej – historia i współczesne wyzwania” (Siedlce, 4-5 września 2019 r.)

<https://doi.org/10.34739/his.2020.09.16>

Abstract: *A report on the scientific conference ‘Polish Army on the eastern frontiers of Poland – history and modern challenges’, which was held in Siedlce on 4th-5th September 2019.*

Key words: the scientific conference, report, Polish Army, Siedlce

W dniach 4-5 września 2019 r. odbyła się w Siedlcach pod patronatem Ministra Obrony Narodowej Mariusza Błaszczaka konferencja naukowa „Wojsko Polskie na wschodnich rubieżach Rzeczypospolitej – historia i współczesne wyzwania”. W dwudniowej, interdyscyplinarnej sesji wzięli udział historycy, geopolitycy, politolodzy i eksperci z dziedziny wojskowości.

Konferencję otworzył gen. dyw. Jarosław Gromadziński dowódca 18. Dywizji Zmechanizowanej im. gen. broni Tadeusza Buka przedstawiając rolę nowego związku taktycznego w systemie obronności Polski. Pierwszy dzień obrad został poświęcony historii wojskowej regionu siedleckiego. Otwierający referat „Historia wojskowa pogranicza małopolsko-ruskiego i mazowiecko-ruskiego w okresie średniowiecza” wygłosiła dr hab. Maria Starnawska (UPH Siedlce). Koncentrował się on na rozważaniach nad dziejami wojskowymi wschodniego pogranicza Mazowsza i ziemi sandomierskiej, które do czasu włączenia Rusi Halickiej do Królestwa polskiego i do zawarcia unii z Litwą stanowiły wschodnie przedmurze Polski piastowskiej. Prelegentka wyróżniła trzy obszary konfliktów: między władcami polskimi i ruskimi, walki z Bałtami (Jaćwingowie, Litwini) i obrona przed najazdami mongolskimi. Walki z różną intensywnością trwały do końca XIV w.

Mjr dr Andrzej Chojnacki (Siedlce) w referacie „Zmiany dyslokacji oddziałów Wojska Polskiego na terenie Siedleckiego i Lubelszczyzny między upadkiem Rzeczypospolitej a likwidacją WP po upadku Powstania Listopadowego” nakreślił rys działań militarnych w regionie siedleckim od konfliktu polsko-rosyjskiego z 1792 r.

* ORCID iD 0000-0001-7779-3609. anna.madej@uph.edu.pl

do wojen napoleońskich. Zaprezentował przy tym stacjonujące w regionie siedleckim oddziały wojsk napoleońskich, i austriackich. Wystąpienie dra Andrzeja Chojnackiego zakończyło pierwszą część konferencji.

Po przerwie głos zabrał mgr Artur Rogalski (doktorant UPH Siedlce), który wspomagając się prezentacją multimedialną przybliżył materiał źródłowy z zasobów Archiwum Państwowego w Siedlcach odnoszący się do losów żołnierzy z początków XIX wieku. Tematem wystąpienia były „Akta zgonów żołnierzy i personelu instytucji wojskowych w aktach zgonów USC Siedlce z lat 1814-1820”. W wyniku kwerendy archiwalnej udało się odnaleźć szereg aktów stwierdzających śmierć żołnierzy polskich z doby Księstwa Warszawskiego, członków ich rodzin, oraz przykłady żołnierzy innych narodowości (francuskiej), którzy w Siedlcach zakończyli życie.

Następnym prelegentem był dr Paweł Borek (Miejska Biblioteka Publiczna w Białej Podlaskiej) przedstawiający „Organizację i funkcjonowanie 22 pułku piechoty w Siedlcach oraz 34 pułku piechoty w Białej Podlaskiej w latach 1918-1939”. W referacie zaprezentował problematykę funkcjonowanie garnizonów wojskowych na terenie Południowego Podlasia. Dużo miejsca poświęcił współpracy wojska ze społecznością lokalną i życiu w miastach garnizonowych uwzględniając specyfikę regionu. Ponadto scharakteryzował życie towarzyskie toczące się w garnizonach 22. i 34. pułku piechoty.

Pierwszy dzień konferencji zakończyło wystąpienie dra Rafała Roguskiego (UPH Siedlce) na temat „Przygotowań wojennych w 1939 r. na obszarze Okręgu Korpusu nr IX”. Skupił się on na przybliżeniu przygotowań wojennych jakie miały miejsce wiosną i latem 1939 r. w Okręgu Korpusu nr IX. Autor w swoim referacie przedstawił przede wszystkim sam przebieg mobilizacji marcowej na podstawie działań dowództwa 9. Dywizji Piechoty. Ukazał napotkane trudności, takie jak na przykład dojazd rezerwistów z odległych rejonów Okręgu Korpusu nr IX, w którym sieć komunikacyjna była bardzo rzadka. Interesującą kwestią było to, że mniejszości narodowe do mobilizacji stawiały się bardzo lojalnie. Dużo miejsca poświęcił tzw. kryzysowi mobilizacyjnemu, wywołanemu terminem przeprowadzenia mobilizacji wczesną wiosną, czyli przed rozpoczęciem prac polowych (większość żołnierzy była rolnikami). Po wcieleniu do jednostek żołnierze przebywali długo w garnizonie, a następnie wyjechali na Pomorze. W rodzinach zabrakło więc ludzi do pracy na roli. Rodziny zaczęły odwiedzać żołnierzy w miejscu ich postoju podburzając do nieposłuszeństwa. Skrajnym efektem takich działań były dezercje. Prelekcja dra Roguskiego wzbogacona została prezentacją multimedialną ze schematem struktury Okręgu Korpusu Nr 9 i mapą z zaznaczonymi głównymi garnizonami i rejonami mobilizacyjnymi.

W publikacji, która była pokłosiem konferencji zostało również opublikowane opracowanie prof. dra hab. Marka Wagnera (Warszawa, emerytowany profesor UPH Siedlce) pt. „Znaczenie militarne regionu siedleckiego w okresie staropolskim (XVI

-XVIII w.). Skupiając się na konfliktach, które bezpośrednio dotknęły terytorium regionu, a więc powstaniu Chmielnickiego, potopie szwedzkim, wielkiej wojnie północnej, konfederacji barskiej, wojnie polsko-rosyjskiej i insurekcji kościuszkowskiej, prelegent sformułował wniosek o drugorzędnej roli regionu w militarnej strukturze kraju. Sprowadzała się ona najczęściej do funkcji mobilizacyjnej i zaopatrzeniowej.

W drugim dniu konferencji przewidziano 9 wystąpień dotyczących współczesnych zagadnień związanych z szeroko rozumianym bezpieczeństwem. Poruszane kwestie odnosiły się do aktualnego stanu rzeczy, a także do najbliższej przyszłości. Jako pierwszy głos zabrał gen. dyw. dr Jarosław Gromadziński, dowódca 18. Dywizji Zmechanizowanej w Siedlcach. Tytuł jego referatu to „Koncepcja i główne założenia formowania 18. Dywizji Zmechanizowanej”. Ukazał w nim proces organizowania tej jednostki od momentu wypracowania założeń strategicznych odtwarzania potencjału bojowego sił zbrojnych RP do tworzenia poszczególnych pododdziałów, podkreślając, że ma się on zakończyć w 2026 r. Gen. dyw. Jarosław Gromadziński ukazał przede wszystkim cel sformowania Dywizji, jej obszar odpowiedzialności oraz jednostki wchodzące w jej skład. Porównał system obronności państwa przed powstaniem Żelaznej Dywizji i rolę jaką odgrywa ta wielka jednostka w zabezpieczeniu granicy wschodniej Polski, która jest zarazem wschodnią granicą Paktu Północnoatlantyckiego.

Szersze tło możliwości obronnych Polski nakreślił płk dr hab. Ryszard Elak (Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie) w wystąpieniu „Potencjał Wojsk Lądowych SZ RP do obrony wschodniej granicy w kontekście utworzenia czwartej dywizji”. Wnioskiem końcowym było istotne zwiększenie efektywności działań obronnych po zakończeniu formowania 18. DZ.

Płk dr hab. Przemysław Paździorek (Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie) wygłosił referat na temat „Zrozumienie oraz zarządzanie środowiskiem operacyjnym”, dając obraz metod analizowania środowiska podczas procesu planowania operacji wojskowych. Natomiast płk. prof. dr hab. Grzegorz Sobolewski (Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie) w wykładzie „Wsparcie wojskowe władz cywilnych i społeczeństwa w sytuacjach kryzysowych” omówił możliwości jakie daje w sytuacjach nadzwyczajnych (zagrożenia naturalne, społeczne i techniczne) użycie jednostek wojskowych, w tym 18. DZ.

Ostatni przed przerwą referat pt. „Wojny przyszłości – wyzwania dla Sił Zbrojnych RP” przedstawił prof. dr hab. Marek Wrzosek (Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie). Zauważył w nim konieczność przygotowania się do nowych typów konfliktów, jakie pojawiają się albo dopiero pojawią się w XXI w. Podał tutaj przykłady wojny informacyjnej, wojny cybernetycznej i wojny hybrydowej. Wszystkie one wymagają innego niż dotychczas przygotowania sił zbrojnych i prognozowania ich rozwoju.

W drugiej części udział wzięli pracownicy Instytutu Nauk Społecznych UPH Siedlce. Na początku dr hab. Eugeniusz Cieślak zaprezentował referat na temat „Obrona wschodniej flanki NATO wczoraj, dziś i jutro”. Następnie dr hab. Malina Kaszuba wygłosiła prelekcję na temat „Geopolityczny kontekst rosyjskiej polityki bezpieczeństwa”. Zagadnienie „Służb specjalnych w polityce bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej” poruszył prorektor ds. nauki UPH płk dr hab. Mirosław Minkina. Konferencję zakończyło wystąpienie dra hab. Juliusza Piwowarskiego (Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie) „Kultura bezpieczeństwa narodowego a redefinicja środowiska bezpieczeństwa”.

Dwudniowe obrady zorganizowane z okazji święta 18. Dywizji Zmechanizowanej zaprezentowały szerokie spektrum tematów związanych z obecnością Wojska Polskiego na wschodnich granicach państwa. Zaplanowana i urzeczywistniona jako konferencja interdyscyplinarna dała możliwość na spojrzenie na powyższą problematykę z wielu punktów widzenia. Dzięki temu stała się platformą wymiany doświadczeń zawodowych i forum rozszerzającym wiedzę w kwestiach potencjału Wojsk Lądowych SZ RP, wojny przyszłości, obrony wschodniej flanki NATO i geopolitycznego kontekstu rosyjskiej polityki bezpieczeństwa. Była też okazją do nawiązania bliższej współpracy Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach z dowództwem 18. Dywizji Zmechanizowanej, a realizacja wspólnego projektu stanowiła cenne doświadczenie.

Wśród zgromadzonego w auli UPH audytorium przeważali żołnierze Żelaznej Dywizji, dla których wiedza przekazana w trakcie obrad stanowiła cenne uzupełnienie szkolenia.

Uzupełnieniem konferencji była prezentacja nowoczesnego uzbrojenia strzeleckiego i wyposażenia żołnierza, którym dysponuje Żelazna Dywizja.